

Ольга Канарова, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти і соціальної роботи
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
Юлія Семеняко, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Бердянського державного педагогічного університету
Олександра Шикиринська, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
факультету дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО МЕДІАПРОСТОРУ

У статті актуалізується проблема безпеки дітей в інформаційному просторі, що є актуальною через підвищення активності користувачів сучасного медіапростору серед дітей дошкільного віку. Обґрунтовано, що якість взаємодії дитини з медіапростором неоднозначна: потреби дітей формують медіапростір, визначаючи контент, способи його споживання тощо, а медіапростір детермінує потреби дитини, її цінності та інтереси. Доведено, що одним із механізмів захисту дошкільників від деструктивного інформаційного середовища є підвищення їхньої медіаграмотності. Запропоновано форми й методи роботи з розвитку медіаграмотності дітей дошкільного віку.

Ключові слова: інформаційна безпека; медіапростір; соціальна компетентність дітей дошкільного віку; медіа грамотність; інформаційна компетентність батьків.

Лім. 13.

Olha Kanarova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Preschool Education and Social Work Department,
Melitopol State Pedagogical University named after Bohdan Khmelnytskyi
Yuliia Semeniako, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Preschool Education Department,
Berdyansk State Pedagogical University
Oleksandra Shykyrynska, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,
Valentyna Voloshyna Faculty of Preschool and Primary Education
Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskiy State Pedagogical University

ENSURING INFORMATION SECURITY OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE CONDITIONS OF THE MODERN MEDIA SPACE

The article updates the problem of ensuring the safety of children in the information space, which is relevant due to the increase in the activity of users of the modern media space among children of preschool age. "Information security" is interpreted as an interdisciplinary problem that has legal, managerial, economic, psychological, cultural, organizational and technical contexts of consideration

The phenomenon of "media culture" is closely related to the phenomenon of "information security", which, in turn, actualizes such phenomena as media space, media education, media literacy, and media competence.

It is well-founded that the quality of a child's interaction with the media space is ambiguous: on the one hand, the needs of children shape the media space, determining the content, methods of its consumption, etc., and on the other hand, the media space itself determines the needs of the child, his values and interests.

The main problems and negative personal qualities associated with the uncontrolled presence of children in the media space have been identified. The importance of "media education" is emphasized, which should prepare children to interact with all means of mass communication; to the conscious use of information and communication technologies.

It has been proven that one of the mechanisms for protecting preschoolers from a destructive information environment is to increase their media literacy.

The forms and methods of work on the development of media literacy in preschool children are proposed.

It is emphasized that a significant role in ensuring the safety of children in the information space is played by parents, who act as the main mediators of digital media, determining the digital presence and content for preschool children.

Keywords: information security; media space; social competence of preschool children; media literacy; information competence of parents.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення інформаційної безпеки дітей дошкільного віку активізується в останні десятиліття. Сучасне суспільство – це суспільство розвитку та диверсифікації інформаційних технологій, в якому навколишній цифровий простір став невід’ємною складовою життя дитини. Джерелом формування її уявлень про навколишній світ, загальнолюдські цінності, відносини між людьми стають не лише батьки, соціальне оточення та освітні організації, а й медіаресурси. Для сучасних дітей пізнавальна, дослідницька, ігрова діяльність за допомогою комп’ютерних засобів є повсякденним, доступним способом отримання нових знань та вражень. Сучасний дошкільник активно опановує медіапростір. При цьому якість взаємодії дитини з ним неоднозначна: з одного боку, потреби дітей формують медіапростір, визначаючи контент, способи його споживання тощо, а з іншого – власне медіапростір детермінує потреби дитини, її цінності та інтереси. Відповідно проблема забезпечення інформаційної безпеки дітей дошкільного віку в умовах сучасного медіапростору набуває сьогодні архіважливого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні методологічні питання соціального становлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку досліджували А. Богуш, Л. Варяниця, Н. Гавриш, І. Рогальська та ін.

У працях Р. Даниляк, А. Зайцевої, О. Невмержицької, Д. Попової, В. Скотного, С. Шандрук, П. Щербаня та ін. розкрито специфіку впливу засобів масової інформації на розвиток дитини, акцентовано на недостатньому використанні потенціалу медіа, зокрема друкованих видань, для виховання дітей; на необхідності вилучення з медіапростору низькоякісної медійної продукції.

Дослідження таких українських учених, як Н. Ашиток, Н. Гавриш, Р. Кондратенко, К. Крутій, О. Олійник, Т. Чашки та ін. присвячені проблемам розвитку медіаосвіти дітей дошкільного віку.

Уплив телебачення та комп’ютерних технологій, телереклами на формування свідомості дітей дошкільного віку досліджує С. Семчук.

Особливості модернізації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти в умовах інформатизації освіти є предметом наукових розвідок А. Панченка. Особливості розвитку сучасної дитини в медіапросторі розкриває у своїх працях О. Петрунко.

Мета статті – проаналізувати теоретико-практичні аспекти забезпечення інформаційної безпеки дітей дошкільного віку у сучасному медіапросторі та формування у них медіаграмотності.

Виклад основного матеріалу. Інформаційна безпека, за визначенням А. Нашинець-Наумової, “це правове поняття, яким позначається стан захи-

щеності національних інтересів України в інформаційній сфері, що визначається сукупністю збалансованих інтересів особистості, суспільства і держави. Забезпечення інформаційної безпеки – сфера державного, політичного управління, вища форма свідомого регулювання процесами функціонування самої державної системи” [10, 4].

Учена стверджує, що “інформаційна безпека – це міждисциплінарна проблема, яка має кілька аспектів, зокрема, правовий, управлінський, економічний, психологічний, культурологічний, організаційно-технічний та інші. Однак за останній час, коли в геополітичному просторі світу інформаційні технології та інформація загалом отримали визначальне значення, правовий аспект вивчення інформаційної безпеки особистості, суспільства і держави виходить на перший план” [10, 5].

Натомість В. Настюк, В. Белевцева наголошують, що “інформаційна безпека” як наукова категорія поставлена на теперішній час у низку актуальних проблем, оскільки в ній систематизуються положення, які виступають як окремі види інформаційної безпеки. При цьому, така складова може бути визначена, як мінімум, на двох рівнях – загальному і спеціальному. На загальному, юридичну складову необхідно визначати, виходячи з міжнародного права (наприклад, з Європейської конвенції про захист прав людини і основних свобод, інших конвенцій Ради Європи; документів Організації з безпеки та співпраці в Європі; Співдружності Незалежних Держав та ін.) і національного законодавства (Конституції України; законів України “Про основи національної безпеки України”; “Про інформацію”; “Про доступ до публічних даних”; “Про захист персональних даних”) тощо.

Науковці В. Биков, О. Буров, Н. Деметієвська, зауважують, що теоретичне моделювання інституту інформаційної безпеки припускає розробку основних її елементів:

– об’єкт інформаційної безпеки – інформаційні права і свободи особи, інформаційні ресурси держави, інформаційні інтереси суспільства тощо;

– предмет (кожного об’єкту) інформаційної безпеки, наприклад, такі життєво важливі інтереси особи, суспільства і держави, як: інформація щодо фізіологічного, психічного, генетичного, репродуктивного, інтелектуального, духовного, етичного стану, інтереси вищого рівня. Окрім того, варто вказати інтереси нижчого рівня: економічні, медичні, продовольчі, політичні та ін.;

– суб’єкт забезпечення інформаційної безпеки – державні органи; недержавні органи і організації; окремі громадяни, законодавчо наділені правами і обов’язками щодо забезпечення інформаційної безпеки;

– загроза інформаційній безпеці – можлива небезпека охоронюваним законом інформаційним

правам і свободам особи, інформаційним ресурсам держави, інформаційним інтересам суспільства та ін. Під такою небезпекою автори розуміють переломні правопорушення в інформаційній сфері.

Основні цілі забезпечення інформаційної безпеки визначаються пріоритетами національної безпеки, що відповідають інтересам суспільного розвитку, а саме: забезпечення інформаційного суверенітету України в умовах глобалізації інформаційних відносин і прагнення інших країн до інформаційного домінування; формування інформаційного середовища, орієнтованого на духовний та інтелектуальний розвиток особи і суспільства загалом; підтримка необхідної достатності інформаційних ресурсів України, які забезпечують розвиток особи та стійке функціонування суспільства і держави; забезпечення захисту інформації фізичних, юридичних осіб та держави від зовнішніх і внутрішніх інформаційних загроз, у тому числі боротьба з комп'ютерними злочинами; забезпечення законності і реалізація прав суб'єктів інформаційних відносин у галузі створення і використання національних інформаційних ресурсів, інформаційних технологій та інформаційної інфраструктури [3, 10].

З феноменом “інформаційна безпека” тісно пов'язаний феномен “медіакультура”, який, зі свого боку, актуалізує такі явища, як медіапростір, медіаосвіта, медіаграмотність, медіакомпетентність. Медіакультура, формуючись у відповідь на взаємодію людини з медіапростором, певною мірою розширює можливості людини в сучасному цифровому світі. Але водночас зумовлює і низку соціокультурних проблем, основними з яких є: вплив специфічних видів медіакультури на психіку; фізичне та психологічне самопочуття особистості в умовах медіасередовища; соціально-психологічні ефекти мас-медіа; вплив медіасередовища на соціалізацію особистості; медіаосвіта як феномен розвитку особистості в медіасередовищі; гендерні особливості користувачів Інтернету; залежність від віртуальної реальності та кіберпростору; вплив медіасередовища на дозвілля; наслідки впливу медіа на формування особистості людини, її духовну культуру; психологічна безпека особистості в інформаційному суспільстві; розвитковий потенціал медіапростору; кіберзлочинність, у тому числі і щодо неповнолітніх; використання медіапростору як альтернатива організації гри з дитиною.

Як наголошують Н. Пихтіна, О. Лісовець, Л. Бобро, поступове поширення ЗМІ певною мірою змінило ситуацію в освітньому та культурному житті суспільства, істотно вплинуло на соціалізацію дітей дошкільного віку [6, 26]. Вчені зауважують, що нині вплив інформаційного простору на індивідуальний розвиток дитини, на формування її соціальної компетентності “як сукупності умінь

орієнтування в незнайомому середовищі і умінь вибудовування адекватної поведінки, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, адаптації до нових умов середовища, співвіднесення очікувань із своїми можливостями, є визначальним” [6, 30].

На той факт, що “система освіти має ставити перед собою нові цілі підготовки школярів до взаємодії з усіма засобами масової комунікації; до усвідомленого використання інформаційно-комунікаційних технологій у виховних цілях” цілком слушно звертає увагу С. Семчук [8]. Таку підготовку вчена називає “медіанавчанням”, завданням якого бачить підготовку дітей до життя в сучасних інформаційних умовах, до сприйняття інформації (навчити дитину розуміти її – “декодувати” повідомлення, критично оцінювати їхню якість), усвідомлення наслідків її впливу на психіку, оволодіння засобами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних коштів [8].

Проте на сьогодні це питання перебуває тільки на стадії розробки, і низка учених загострюють увагу на проблемах, зумовлених неготовністю дошкільника до використання засобів медіапростору. Досліджуючи роль цифрових технологій у житті дітей від народження до восьми років, S. Livingstone, J. Marsh, L. Plowman, S. Ottovordemgentschenfelde, B. Fletcher-Watson звернули увагу на значущість питання знайомства дітей з гаджетами, впливу онлайн-технологій на розвиток, соціалізацію дітей дошкільного віку та на взаємини в родині [12; 13]. Сучасні діти досить рано починають активно користуватися смартфонами, планшетами, ноутбуками та іншими електронними пристроями. Дорослі дозволяють їм доступ до мережі Інтернет, не усвідомлюючи ризики, пов'язаних з її використанням дошкільнятами. Наприклад, P. Dias, R. Brito, наголошують, що інформаційна безпека дошкільнят передбачає відсутність ризику заподіяння шкоди здоров'ю, психічному та духовному розвитку дітей, а також їхньому моральному розвитку. І, зі свого боку, також зауважують, що батьки дітей дошкільного віку часто недооцінюють погрози, пов'язані з інформацією, яку діти одержують з інформаційних джерел [11].

Так, О. Подліняєва, А. Хоменко констатують, що “найбільш артикульованими проблемами перебування дітей у медіапросторі є: “згоряння” пізнавальних інтересів; зниження тону і якості інтелектуальної діяльності; “лінивість” психіки (уваги, пам'яті, уяви); наслідування дітьми асоціальної поведінки віртуальних героїв; “віртуалізація” життєвого світу дітей (руйнування соціальних зв'язків); відволікання від дитячих обов'язків у межах своєї родини” [7, 121].

Натомість О. Петрунько виділила негативні особистісні якості дітей, які формуються під не-

контрольованим впливом медіапростору: примітивність мови як засобу самовираження; низька здатність виділяти головний зміст з прочитаного тексту; стандартні зорові образи й асоціації, що призводить до ускладнення вербального спілкування; низький інтерес до читання; низька здатність до зосередження і уважного спостереження, творчого пошуку, цілеспрямованої діяльності; підвищена схильність до адиктивної поведінки, через стійку звичку отримувати задоволення; низький розвиток волі дитина, оскільки сидючи тривалий час перед екраном, вона неспроможна діяти активно-наслідково; значне накопичення невитраченої активності [5, 6].

В. Бондаровська застерігає, що “комп’ютерні технології породили специфічну субкультуру – так званого кіберпанка”, спричиняючи становлення специфічного світогляду особистості: вона стає легко керованою, а нова віртуальна реальність маніпулює її поведінкою [1, 8].

Про значні ризики у використанні інформаційних технологій ведуть мову і О. Подліняєва та А. Хоменко, наголошуючи що “Інтернет може містити інформацію агресивного чи соціально небезпечного змісту”, а заглиблення дитини у віртуальний світ негативно позначається на її фізичному та психічному здоров’ї [7, 123].

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що проблема забезпечення безпеки дітей в інформаційному просторі є актуальною через підвищення активності користувачів мережі Інтернет серед дітей дошкільного віку. У закладах дошкільної освіти все частіше використовуються медійні й інтерактивні технології, проектну діяльність, дистанційні форми навчання тощо. Дошкільнятам доводиться стикатися з потоком інформації, що постійно зростає. При цьому вони зазнають значних труднощів, коли їм необхідно самостійно здобути або критично оцінити отриману інформацію. Очевидно, що рівень сформованості медіаграмотності, є недостатнім.

Як “обізнаність дитини дошкільного віку з медіазасобами, способами пошуку інформації, а також здатність на основі сформованих ціннісних орієнтацій створювати й аналізувати у співдружності з батьками і вихователями найпростішу медіапродукцію, дотримуватися культури медіаспоживання, виявляючи елементи критичного мислення” тлумачить медіаграмотність І. Кузьма [4, 15]. У наведеному визначенні підкреслюється значущість налагодження спільної роботи двох основних інституцій, покликаних забезпечити цілісний гармонійний розвиток дитини і її готовність до використання ресурсів сучасного медіапростору зокрема: закладу дошкільної освіти і сім’ї.

Найефективнішими формами й методами роботи вихователя з дітьми з розвитку медіаграмот-

ності у закладах дошкільної освіти Р. Кондратенко вважає такі: - слухання художніх творів з програванням сюжетів, а також перегляд мультфільмів та дитячих фільмів із обговоренням сюжету, змісту та створенням власних мультфільмів у малюнках; - створення власного медіапродукту (журналу, газети, листівки тощо); - слухання музичних творів та створення уявних ситуацій; випуск фотогазет та фотофільмів, матеріали для яких збираються під час екскурсій та спостережень [2, 118]. Також дослідниця пропонує використовувати аудіовізуальні медіазасоби (графіка, гіпертекст, звук, відео, анімація).

Значну роль у забезпеченні безпеки дітей у інформаційному просторі відіграють батьки, які виступають основними медіаторами цифрових медіа, визначаючи для них цифрову присутність та контент. Недостатній рівень інформаційної компетентності батьків та їх включеності у взаємодію дітей з інформаційно-комунікаційними технологіями може вплинути на розвиток та соціалізацію дошкільників. Саме інформаційна компетентність батьків визначає характер відносин дитини з інформаційно-комунікаційними ресурсами і є однією з найбільш значущих детермінант, що впливають на формування основ безпечної поведінки дітей в медіапросторі.

Висновки. Отже, сучасний медіапростір став середовищем інформаційного обміну, здійснення соціальної комунікації, обміну поглядами, почуттями тощо, тобто середовищем існування сучасної дитини. Використання інформаційно-комунікаційних технологій (інформаційних потоків) впливає на соціалізацію дітей молодшого шкільного віку, на функцію відчуттів, сприймання, уяви тощо. І не завжди позитивно. Безконтрольна інформація може глибоко проникати у свідомість дитини, деформуючи її. Тому важливим завданням батьків і педагогів є цілеспрямоване навчання медіаграмотності дітей дошкільного віку.

Формування навичок медіаграмотності як ефективного засобу забезпечення інформаційної безпеки дітей дошкільного віку в умовах сучасного медіапростору передбачає: - розвиток критичного мислення учнів (здатність аналізувати ситуацію, інформацію, зіставляти її з уже відомою, робити висновки, порівняння, узагальнення); - розвиток навичок щодо визначення джерел інформації в певній ситуації; - навчання виділяти із загальної інформації інформаційні загрози, розуміти можливості її негативного впливу: шкоди життю, здоров’ю, навчанню, міжособистісному спілкуванню; - формування навичок прийняття правильних рішень у складних ситуаціях: повідомлення батькам, педагогові, старшому тощо.

У перспективах подальших досліджень – обґрунтування психолого-педагогічних та організаційних

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО МЕДІАПРОСТОРУ

умов формування готовності майбутніх вихователів до забезпечення інформаційної безпеки дітей дошкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаровська В.М., Пов'якель Н.І. Людина у світі інформаційно-комунікаційних технологій. *Психолог*. 2005. № 25 (169). С. 5–9.

2. Кондратенко Р.В. Виховання креативності в старших дошкільників у процесі медіаосвіти. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 13 (272). Ч. I. С. 115–120.

3. Корнейко О., Корнейко С. Застосування та визначення терміну “інформаційна безпека” в національному законодавстві. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні*. 2009. Вип. 2 (19). С. 9–13.

4. Кузьма І.І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія: монографія / за наук. ред. проф. Чайки В.М. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2019. 188 с.

5. Петрунько О. Сучасна дитина в медіапросторі. *Педагогічна газета*. 2009. С. 6

6. Пихтіна Н.П., Лісовець О.В., Бобро Л.В. Особливості впливу засобів масової інформації на соціалізацію дошкільників. *Психолого-педагогічні науки*. 2022. № 4. С. 24–32.

7. Подліняєва О., Хоменко А. Діти та медіапростір: вплив та захист. *Педагогічні науки та освіта*. Вип. XLII–XLIII. 2023. С. 119–124.

8. Семчук С.І. Медіасоціалізуючий вплив комп'ютерних технологій на молоде покоління. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2014. № 3. С. 321–328.

9. Настюк В.Я., Белевцева В.В. Національні інтереси у сфері інформаційної безпеки України. *Правова інформатика*. 2014. № 1 (41). С. 52–56.

10. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ: Видавничий дім “Гельветика”, 2017. 168 с.

11. Dias P., Brito R. Criteria for selecting apps: Debating the perceptions of young children, parents and industry stakeholders. *Computers & Education*. 2021. Vol. 165. pp. 104–134.

12. Livingstone S. Strategies of parental regulation in the media-rich home. *Computers in Human Behavior*. 2007. Vol. 23, No. 2. pp. 920–941.

13. Livingstone S., Marsh J., Plowman L., Ottovordemgentschenfelde S., Fletcher-Watson B. Young children (0–8) and digital technology: a qualitative exploratory study – national report – UK (2014) Joint Research Centre, European Commission, Luxembourg, 2015. p. 55.

REFERENCES

1. Bondarovska, V.M. & Poviakel, N.I. (2005). Liudyna u sviti informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [A per-

son in the world of information and communication technologies]. *Psychologist*. No. 25 (169). pp. 5–9. [in Ukrainian].

2. Kondratenko, R.V. (2013). Vykhovannia kreatyvnosti v starshykh doshkilnykiv u protsesi mediaosvity [Raising creativity in older preschoolers in the process of media education]. *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*. No. 13 (272), part. I. pp. 115–120. [in Ukrainian].

3. Korneiko, O. & Korneiko, S. (2009). Zastosuvannia ta vyznachennia terminu “informatsiina bezpeka” v natsionalnomu zakonodavstvi [Application and definition of the term “information security” in national legislation]. *Legal, normative and metrological support of the information protection system in Ukraine*. Vol. 2 (19). pp. 9–13. [in Ukrainian].

4. Kuzma, I.I. (2019). Formuvannia mediahramotnosti ditei starshoho doshkilnoho viku: teoriia i tekhnolohiia [Formation of media literacy of older preschool children: theory and technology]. (Ed.). Chaika V.M. Ternopil, 188 p. [in Ukrainian].

5. Petrunko, O. (2009). Suchasna dytyna v mediaprostori [The modern child in the media space]. *Pedagogical newspaper*. No. 7. p. 6. [in Ukrainian].

6. Pykhtina, N.P., Lisovets, O.V. & Bobro, L.V. (2022). Osoblyvosti vplyvu zasobiv masovoi informatsii na sotsializatsiiu doshkilnykiv [Peculiarities of the influence of mass media on the socialization of preschoolers]. *Psychological and pedagogical sciences*. No. 4. pp. 24–32. [in Ukrainian].

7. Podliniaieva, O. & Khomenko, A. (2023). Dity ta mediaprostir: vplyv ta zakhyst [Children and the media space: impact and protection]. *Pedagogical sciences and education*. Vol. XLII–XLIII. pp. 119–124. [in Ukrainian].

8. Semchuk, S.I. (2014). Mediasotsializuiuchy vplyv kompiuternykh tekhnolohii na molode pokolinnia [Media The socializing influence of computer technologies on the younger generation]. *Collection of Scientific Papers of Uman State Pedagogical University*. No. 3. pp. 321–328. [in Ukrainian].

9. Nastyuk, V.Ia. & Bielievtseva, V.V. (2014). Natsionalni interesy u sferi informatsiinoi bezpeky Ukrainy [National interests in the field of information security of Ukraine]. *Legal informatics*. No. 1 (41). pp. 52–56. [in Ukrainian].

10. Nashynets-Naumova, A.Iu. (2017). Informatsiina bezpeka: pytannia pravovoho rehuliuвання [Information security: issues of legal regulation]. Kyiv, 168 p. [in Ukrainian].

11. Dias, P. & Brito, R. (2021). Criteria for selecting apps: Debating the perceptions of young children, parents and industry stakeholders. *Computers & Education*. Vol. 165. pp. 104–134. [in English].

12. Livingstone, S. (2007). Strategies of parental regulation in the media-rich home. *Computers in Human Behavior*. Vol. 23, No. 2. pp. 920–941. [in English].

13. Livingstone, S., Marsh, J., Plowman, L., Ottovordemgentschenfelde, S. & Fletcher-Watson, B. (2015). Young children (0–8) and digital technology: a qualitative exploratory study – national report – UK (2014) Joint Research Centre, European Commission, Luxembourg, p. 55. [in English].

Стаття надійшла до редакції 29.04.2024

